

Editörler

Yrd.Doç.Dr. Sevilay Yıldız / Yrd.Doç.Dr. Tuncay Canbulat

İLK OKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİ

Yazarlar

Doç.Dr. Kaya Yıldız
Doç.Dr. Ruhan Karadağ
Yrd.Doç.Dr. Alpay Aksin
Yrd.Doç.Dr. Kazım Biber
Yrd.Doç.Dr. Kerem Coşkun
Yrd.Doç.Dr. Perihan Şara
Yrd.Doç.Dr. Sevilay Yıldız
Yrd.Doç.Dr. Tuncay Canbulat
Yrd.Doç.Dr. Volkan Varol
Dr. Dursun Aksu
Şükran Oğuz

Editörler
Yrd.Doç.Dr.Sevilay Yıldız / Yrd.Doç.Dr. Tuncay Canbulat
İlk Okuma ve Yazma Öğretimi

ISBN: 978-605-9498-05-0

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

1.Baskı 2017

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

SEM OFSET

Lisans Yayıncılık
Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

ÖNSÖZ

21. yüzyıl bilgi toplumu bireylerinde olması gereken en önemli yeterliklerden birisi de etkin okuma yazma becerisine sahip olmaktır. Çünkü okuma yazma becerisi bireylerin hayattaki başarılarını yordayan en önemli değişkenlerdendir. Ayrıca ülkelerin okuma yazma oran ve düzeyleri, temel kalkınmışlık kriterlerinin başında gelmektedir. İnsan yaşamının ilerleyen dönemlerinde okuma, okuduğunu anlama, okumayı sevmeye, gözlem, duygu, düşünce ve yaşantılarını açığa vurma, dinleme, etkili konuşma gibi yeterliklerin niteliği, ilköğretim dönemindeki ilk okuma yazma sürecinin etkililiğine bağlıdır. İlkokulda ilk okuma yazma süreci bağlamında çocuğa dilini sevmeye, okuma, yazma, konuşma, dinleme gibi özelliklerin bilinçli ve koordineli süreçlerle kazandırılması, bireylere yeni bir dış dünya penceresinin açılmasına, onların ufuklarını genişletebilmelerine imkan sağlayacaktır. Aksi takdirde bireylerde okumaya karşı ilgisizlik, etkili iletişim kuramama, yazmaya karşı olumsuz tutum ve dinleme problemleri gibi istenmedik bilgi beceri, tutum ve davranışlar oluşabilecektir. Nitekim Robert Frost'un da belirttiği gibi "Bir şey severek yapılırsa yapılır, yoksa yapılmış sayılmaz." Bir şeyi sevebilmek ve ona karşı olumlu tutum geliştirebilmek için de gerekli bilgi donanımına ve deneyime sahip olmak gerekir. Özellikle ilk okuma yazma dersleri çocukların zevkle katıldıkları, eğlenerek öğrendikleri, merkezde kendilerinin oldukları dersler şeklinde tasarlanmalıdır. Ancak, belli ilkelere dikkat edilerek gerçekleştirilen ilk okuma yazma öğretimi, çocuğa okuma yazma sevgisini ve alışkanlığını kazandırabilir. Okuma yazma sevgi ve alışkanlığı kazanmış bireyler de gelecekte ülkenin kalkınmasında önemli rol oynayabilirler.

Bu bağlamda bu eserin kaleme alınmasındaki en önemli gerekçeler: günümüzün en etkin öğrenme aracı olan okuma ve yazma becerisinin öğretimi ile ilgili boşlukları doldurabilmek; kuram ve uygulama arasında bir köprü kurabilmek, öğretmen adayları ve öğretmenlere ilk okuma yazma öğretimi sürecinde kılavuzluk edebilmek, değerli akademisyenlere kaynak çeşitliliği sağlayabilmek ve ilk okuma yazma öğretimi sürecinin

etkili ve verimli kılınmasına yardımcı olabilecek bilgiler sunabilmektir. Bu amaç doğrultusunda hem öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde, hem hizmetteki öğretmenlere kaynak olarak hazırlanan bu çalışma; bir grup anlayışı içerisinde çeşitli üniversitelerde alanlarında uzman olan öğretim elemanları tarafından hazırlanmıştır. Çalışmada emeği geçen bütün arkadaşlara ve bu çalışmayı organizesinden baskısına kadar her aşamasını yürüten Lisans Yayıncılık ilgililerine teşekkür ederiz.

İstanbul, 2017

Editörler
Yrd.Doç.Dr. Sevilay Yıldız
Yrd.Doç.Dr. Tuncay Canbulat

İÇİNDEKİLER

Önsöz

III

Bölüm 1

İLKOKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİNİN ÖNEMİ

11

1.1. İlk Okuma Yazma Öğretiminin Önemi	12
1.2. Okuma	13
1.2.2. Okumanın Norolojik Yönü	13
1.2.3. Okuma Becerisinin Gelişimi	14
1.3. Yazma	15
1.4. Dünyada İlk Okuma Yazma Öğretiminin Tarihçesi	16
1.5. Türkiye’de İlk Okuma Yazma Öğretimi	20
1.5.1. Cumhuriyet Öncesi İlk Okuma Yazma Öğretimi	20
1.5.2. Cumhuriyet Dönemi İlk Okuma Yazma Öğretimi	22
1.6. İlk Okuma Yazma Yöntemleri	25
Yararlanılan Kaynaklar	27

Bölüm 2

TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

29

2.1. Türkçe Öğretim Programının Temel Felsefesi	30
2.2. Türkçe Öğretim Programında Temel Beceriler	32
2.3. Türkçe Öğretim Programında Değerler Eğitimi	34
2.4. Türkçe Dersi Öğretim Programının Uygulanması	35
2.4.1. Türkçe Dersi Öğretim Programının Genel Amaçları	35
2.4.2. Türkçe Dersi Öğretim Programında Öğrenme-Öğretme Yaklaşımı	36
2.4.3. Türkçe Dersi Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	37

2.4.4. Türkçe Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	38
2.5. Türkçe Öğretim Programının Yapısı	40
Yararlanılan Kaynaklar	43

Bölüm 3

İLKOKUMA YAZMA ÖĞRETİMİN ETKİLEYEN FAKTÖRLER

45

3.1. Okula Başlamak	48
3.1.1. Okula Hazır Bulunuşluğun Tanımı ve Önemi	48
3.1.2. Okul Olgunluğu - İlkokula Hazırlık	49
3.2. Okula Hazır Oluşu Etkileyen Faktörler	51
3.2.1. Fiziksel Faktörler	51
3.2.2. Zihinsel faktörler	53
3.2.3. Duygusal Faktörler	56
3.2.4. Sosyal ve Çevresel Faktörler	58
3.2.5. Okul ve Sınıf Faktörü	59
3.2.6. Aile Faktörü	60
3.2.7. Öğretmen Faktörü	64
3.3. Okula Hazır Oluşu Belirleme	66
3.4. Okula Hazır Bulunuşluk ile İlgili Yaklaşımlar	68
3.5. 1. Sınıf Çocuğunun Sahip Olması Gereken Yeterlilikler	70
3.6. İlkokul Birinci Sınıf Okula Uyum Programı	71
3.6.1. Genel Çerçeve	72
3.6.2. Okula Uyum Programı'nın Genel İlkeleri	74
3.6.3. Okula Uyumun Aşamaları	75
Yararlanılan Kaynaklar	77

Bölüm 4

İLKOKUMA VE YAZMA ÖĞRETİMİNDE YARARLANILABİLECEK GENEL ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

83

4.1. Okuma ve Yazma Becerileri	85
4.1.1. Ses-Yazı İlişkisi	86
4.1.1.1. Baskı Kavramları	86
4.1.1.2. Alfabe Tanıma	88

4.1.1.3. Birim Ses Farkındalığı	90
4.2. Yöntem ve Teknikler	92
4.2.1. Analiz Yöntemleri	93
4.2.1.1. Sözcük Çözümleme	94
4.2.1.2. Cümle Çözümleme	94
4.2.1.3. Metin Çözümleme	95
4.2.2. Sentez Yöntemleri	95
4.2.2.1. Harf Tekniği	96
4.2.2.2. Ses Tekniği	97
4.2.2.3. Hece Tekniği	98
4.2.3. Karma Yöntem	98
4.3. Okuma ve Yazma Eğitimi için Sınıf İçi Etkinlikler	101
4.3.1. Hikâye Kitabı Okuma	101
4.3.2. Kelimelere Ayırma	102
4.3.3. Heceler	102
4.3.4. Birim Ses	103
4.4. Yazma Eğitimi	106
Yararlanılan Kaynaklar	109

Bölüm 5

SES ESASLI İLK OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİ

111

5.1. Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretim Süreci	112
5.1.1. Özellikleri	113
5.1.2. İlkeleri	114
5.1.3. Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretiminin Aşamaları	115
5.2. İlk Okuma Yazmaya Hazırlık	116
5.2.1. Dinleme Eğitimi Çalışmaları	118
5.2.2. Parmak, El ve Kol Kaslarını Geliştirme Çalışmaları	120
5.2.3. Boyama ve Çizgi Çalışmaları	122
5.3. İlk Okuma Yazma Öğretim Sürecinde Yazı Biçimi Tercihi	128
5.3.1. Dik Temel Yazı	129
5.3.2. Bitişik Eğik Yazı	131
5.4. İlk Okuma Yazmaya Başlama ve İlerleme	134
5.4.1. Sesi Hissetme, Tanıma ve Ayırt Etme	134
5.4.2. Harfi Okuma ve Yazma	135
5.4.3. Harflerden Heceler, Hecelerden Kelimeler, Kelimelerden Cümleler Oluşturma	136

5.4.4. Metin Okuma	137
5.5. Bağımsız Okuma ve Yazma	138
Yararlanılan Kaynaklar	140

Bölüm 6
İLK OKUMA-YAZMA ÖĞRETİMİNDE ÖRNEKLERİYLE
GÖRSELLERİN, METİNLERİN VE OYUNLARIN
KULLANIMI

143

6.1. İlk Okuma Yazma Öğretiminde Kullanılabilecek Etkinlik Örnekleri	148
6.1.1. MEB Türkçe Öğretim Programında Yer Alan İlk Okuma ve Yazma Kazanımları	148
6.1.1.1. Birinci Grup Seslerin Öğretimi (e, l, a, k, i, n)	150
6.1.1.2. İkinci Grup Seslerin Öğretimi (o, m, u, t, ü, y)	181
6.1.1.3. Üçüncü Grup Seslerin Öğretimi (ö, r, ı, d, s, b)	203
6.1.1.4. Dördüncü (z, ç, g, ş, c, p) ve Beşinci (h, v, ğ, f, j) Grup Seslerin Öğretimi	227
Yararlanılan Kaynaklar	235

Bölüm 7
İLK OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİNDE
KULLANILABİLECEK ARAÇ-GEREÇ VE
MATERYALLER

237

7.1. Araç-Gereç ve Materyallerinin İlk okuma ve Yazma Öğretimindeki Önemi	239
7.2. Öğretim Araç-Gereç ve Materyallerinin Seçimi	241
7.3. İlk okuma ve Yazma Öğretimine Yönelik Öğretim Araç-Gereç ve Materyalleri	243
7.3.1. Klasik Araç-Gereç ve Materyaller	243
7.3.1.1. Kitaplar/Defterler ve Diğer Basılı Araç-Gereç ve Materyaller	243
7.3.1.2. Yazı Tahtaları	244
7.3.1.3. İlk okuma ve Yazma Setleri	246
7.3.1.4. Fasulye ve Çubuklar	247
7.3.1.5. Kum Masası	247
7.3.1.6. Jumbo Üçgen Kalemler	248

7.3.1.7. Manyetik Tahtalar	249
7.3.1.8. Oyun Hamuru	251
7.3.2. Teknolojik Araç-Gereç ve Materyaller	252
7.3.2.1. Bilgisayarlar, Yazılımlar ve İnternet	252
7.3.2.2. Akıllı Tahta	257
7.3.2.3. Yansıtım Aygıtı (Projektör)	258
Yararlanılan Kaynaklar	260

Bölüm 8

İLK OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİNDE

KARŞILAŞILABİLECEK ÖZEL DURUMLAR

261

8.1. Birleştirilmiş Sınıflarda İlk Okuma Yazma Öğretimi	263
8.1.1. Birleştirilmiş Sınıf Kavramı	263
8.1.2. Birleştirilmiş Sınıflarda İlk Okuma Yazma Öğretimi	264
8.2. Yeterli Düzeyde Türkçe Bilmeyen Öğrencilerde İlk Okuma Yazma Öğretimi	266
8.3. Yetişkinler için İlk Okuma Yazma Öğretimi	269
8.4. Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrenciler ve Okul Öncesi Eğitimde Okuma Yazma Öğrenenler İçin İlk Okuma Yazma Öğretimi	271
8.5. Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerde İlk Okuma Yazma Öğretimi	276
Yararlanılan Kaynaklar	289

Bölüm 9

İLK OKUMA YAZMA ÖĞRETİMİNİN

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

291

9.1. Kontrol Listesi	294
9.2. Dereceleme Ölçekleri	295
9.3. Kendini Değerlendirme (Öz Değerlendirme)	295
9.4. Standardize Edilmiş Testler	307
9.5. Görüşme	308
9.6. Öğrenci Ürün Seçki Dosyası	309
Yararlanılan Kaynaklar	311

